

BUTLLETÍ ELECTRÒNIC DE LA SOCIETAT CATALANA DE CIÈNCIA- FICCIÓ I FANTASIA

Maig - Juny 2009. Número 16

Editorial

Ciència-ficció i cinema

L'"Avui" del passat 30 de març informava a la coberta, al peu d'una foto a tota amplada: "*Segon origen* de Bigas Luna es començarà a rodar a finals d'any." I a la secció de Cultura explicava que "La indústria cinematogràfica catalana està gestant quatre grans projectes de pel·lícules en versió original catalana que es rodaran entre aquest any i el 2010: l'adaptació del *Mecanoscrit del segon origen* dirigida per Bigas Luna [...] i el film de ciència-ficció *Eva*. Quatre films que superen de llarg la dimensió de les produccions mitjanes del país, i que començaran a reflectir la nova política de suport a la producció audiovisual promoguda des de la Generalitat." De quatre, dos de ciència-ficció.

Han passat dotze anys des que al primer Encontre de ciència-ficció en llengua catalana, el 20 de setembre de 1997, Jaume Fuster explicava que "si bé tenim antecedents importants d'experiments, de fantasia més o menys científica en els inicis del cinema i en els inicis del cinema català [...] no hi ha una presència de la ciència-ficció catalana en el cinema". I Miquel Porter explicava: "Si no hi ha ciència-ficció en el cinema català és perquè en realitat quasi no hi ha cinema en català." I afegia: "L'Associació d'Escriptors va crear un grup de guionistes, el grup de guionistes va fer un concurs de guions, i en el concurs de guions n'hi havia ben bé un terç dels que s'hi van presentar que eren de ciència-ficció, i cap d'aquests guions no s'ha convertit en pel·lícula." I acabava la intervenció afirmant que "si com passa a Suècia, o a Dinamarca o a la República Txeca [...] no hi ha una política d'estat perquè hi hagi la presència de Catalunya al món, pel simple comerç i per la simple indústria no hi arribarem mai".

En aquests dotze anys ha evolucionat el panorama que descrivia Miquel Porter i,

confirmant el seu diagnòstic, l'ajut del govern farà possibles dos films de ciència-ficció, dels quatre que superen els tres milions de pressupost: l'adaptació de la novel·la de Pedrolo a *Segon origen* de Bigas Luna, un cineasta que a l'encontre de Vilanova ja va ser esmentat pel curtmetratge "Clímax" i per la sèrie de televisió "Kiu i els seus amics", i *Eva*, un projecte de l'escola de cinema Escac per mitjà de la seva productora Escándalo Films i amb direcció de Kike Maillo.

Ja sabem que una flor no fa estiu; ni dues, primavera, però des de la SCCFF, que massa sovint hem de recórrer a la queixa i el rondineig, en aquesta ocasió només podem celebrar les notícies. I desitjar que, quan arribi l'hora, també el públic, que vol dir tots nosaltres, compleixi, i desmenteixi l'afirmació que, també fa dotze anys a l'encontre fundacional de la SCCFF, feia Miquel Porter i Moix: "I el que és més de doldre, encara, és que estadísticament es pot veure que els catalans no van a veure cine català."

CRÒNICA

Taula rodona sobre Darwin

Com a acte públic central de la jornada organitzada per la SCCFF en ocasió de l'assemblea general ordinària, celebrada el dia 21 de març de 2009 a Barcelona, a l'Ateneu Barcelonès, va tenir lloc una taula rodona sobre el valor i la vigència de Darwin, en els 200 anys del seu naixement i els 150 de la publicació de *L'origen de les espècies*.

Va actuar com a implacable moderador en Jordi Font-Agustí (vocalia de tecnociència de la societat) i hi van intervenir Jordi de Manuel, Xago Serrano i Carme Acuña.

"L'evolució no és cap teoria: L'evolució és un

fet. Els fets són les dades del món; les teories són estructures d'idees plausibles que intenten explicar i interpretar els fets." Amb aquesta potent idea va començar la seva intervenció en Jordi de Manuel. A continuació, amb un didactisme exquisit, va justificar la seva afirmació amb evidències paleontològiques, anatòmiques, ontogèniques, moleculars i biogeogràfiques. Després de desequilibrar el lloc comú que l'espècie humana és el cim de l'evolució, com a traca final va mostrar un exemplar de l'infame (per pseudocientífic) volum *Atlas of creation* d'Harun Yahya.

Xago Serrano va titular la seva intervenció "El viatge del Beagle, la senyora Emma i el mal de Chagas". Per les seves paraules vam saber de què vivia Darwin, vam seguir els seus passos, vam saber de les seves relacions amb els seus companys de viatge, dels seus interessos, dels llocs que va visitar en el seu periple, de la seva vida privada, de la manera com va concebre la seva obra i de les teories sobre la malaltia que el va convertir en dependent i li va causar la mort. D'una manera gràfica i amena, en acabar, tots teníem la sensació de conèixer millor l'home i el científic.

Per acabar, la Carme Acuña va parlar de "L'evolució humana a la ciència-ficció literària". La seva intervenció va ser un documentat recorregut per la història de la literatura, amb parades temàtiques a l'inici i al final de la humanitat, a l'adaptació al medi, a la influència d'éssers extraterrestres, a les mutacions i modificacions, a les

noves espècies intel·ligents a la terra i, estació de destinació, a l'evolució postbiòtica. A cada una de les parades vam saludar els autors i recordar les seves obres. Per acabar, ens va presentar en DARWIN (Dynamic Antropomorphic Robot with Intelligence).

Una animada tanda d'intervencions del públic ens va fer aixecar a tots una mica més savis, una mica més bones persones i una mica més feliços.

Després, un dinar col·lectiu, amb intercanvi i signatura de llibres, al restaurant de

l'Ateneu va servir per a tancar la vetllada.

Fotos de bea puig

LLIBRES

Sense anar tan lluny

de Pere Calders

"Gabriel Ferrater", 51, Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra, 2008.

Al butlletí número 13 ens fèiem ressò de la publicació de *La ciutat cansada*, una novel·la inacabada de Pere Calders, i dubtàvem que publicar-la "en una col·lecció amb voluntat de públic majoritari [...] hagi estat la millor fórmula per a fer valorar el document literari que sens dubte és aquest text". Dues altres novel·les caldersianes també inacabades, *La marxa cap al mar* i *Sense anar tan lluny*, han estat publicades en adequades edicions crítiques, a la col·lecció "Gabriel Ferrater" de la UAB (núms. 50 i 51). En tots dos casos, amb presentació de Jordi Castellanos. La primera, de tema mexicà, encara escrita a l'exili, a cura de Carlos Guzmán Moncada. Són doncs edicions per a estudiosos i interessats en l'obra de Calders.

Sense anar tan lluny, novel·la sembla que començada el 1964 i interrompuda el 1966, és publicada a cura de Valentí Rossell i Riera, que en fa també l'estudi preliminar i l'anotació, i sens dubte interessarà els afeccionats a la ciència-ficció.

A la novel·la, un empresari i filantrop nord-americà, Josias Gunt, ha engegat la Fundació Laburnum amb l'objectiu de promoure iniciatives ruïnoses. De primer la Divisió de Vegetals llança el Tabacsan, uns cigarrets "amb l'aspecte, l'olor i el gust de la millor classe de tabac" i que "produïa efectes estimulants iguals, si no superiors, als de la nicotina", enriquits a més amb un paper vitamínic, però quan la iniciativa passa a donar beneficis és abandonada a favor del projecte del doctor

Abed, que és qui més pèrdues ha causat a la fundació. El doctor Abed té la teoria que ell anomena del Cronopur: el temps és un estadi immutable, és estranyament rodó i quiet, la divisió entre passat, present i futur és una percepció enganyadora. I, per tal que ho pugui demostrar, la fundació li finança el Projecte Estèreo Tri-tempo, que s'acabarà anomenant familiarment Tritem.

Per a materialitzar l'experiment, projecten tres grans urbanitzacions, un poble del passat, un poble del present i un poble del futur, a cadascun dels quals simultàniament un cens d'habitants viurà la vida pròpia de cada època representada. Després d'una gran enquesta mundial, el lloc de la Terra més apropiat resulta que és el Vallès, i al peu de Sant Llorenç del Munt construeixen els tres espais, Burgabans, una vila d'aire modernista ambientada el 1895, Araburg, situada al present (1965), i Burgdesprés, datada el 1995 en un ambient d'edificis camuflables i escamotejables sota terra. Després d'una acurada selecció, feta per ordinador, unes dues mil cinc-centes persones, acuradament ambientades i ensinistrades prèviament, s'estableixen a cada localitat per viure-hi un mínim de dos anys aïllats del món exterior.

Dissortadament, quan hem deixat la parella protagonista instal·lada a Araburg, i hem començat a veure que hi ha coses que poden no anar tan bé com se'ls havia anunciat, el manuscrit s'interromp. Com diu Jordi Castellanos al pròleg, "Quan hom es troba, de sobte, que la novel·la queda estroncada, no pot sinó lamentar que Calders n'hagués abandonat la redacció. I aquest punt de decepció [...] no és sinó una demostració de l'interès que tenen aquests materials".

AMJ

Poso el comptakilòmetres a zero

d'A. Munné-Jordà

"La Cram", 12, El Cep i la Nansa, edicions, Vilanova i la Geltrú, desembre 2008.

Poso el comptakilòmetres a zero és la novel·la d'Antoni Munné-Jordà que feia temps que esperàvem els seus lectors, perquè és la tercera baula que tanca la trilogia centrada a la costa de Vilanova i la

Geltrú en un període que s'acosta als set mil anys.

La història comença amb *La paciència del mar* (Edicions del Bullent, Picanya, 1994), la primera baula d'aquest tríptic. Es tracta d'una novel·la contemporània en la qual un escriptor que comença a residir a la vila marinera se sent temptat a escriure una novel·la que alhora demora redactar. Mitjançant un personatge misteriós, en Marc, s'immergeix en el món mític de les llegendes marítimes d'Altafulla a la Falconera, sota el massís de Garraf. A *L'única mort* (El Cep i la Nansa, Vilanova i la Geltrú, 1999), la segona baula, és Marc qui explica la seva història, en primera persona, des que va arribar a Adarró dos mil quatre-cents anys enrere, guiat per una estranya, bella i fascinant criatura, la Cram, que no solament és un personatge inoblidable de *L'única mort* sinó que va donar nom a la col·lecció de l'editorial on es publicà, que ara celebra el desenari amb el tercer lliurament de Munné-Jordà, *Poso el comptaquilòmetres a zero*, que comença en un futur proper, i arriba fins a prop de quatre mil cinc-cents anys en el futur.

La història és molt dramàtica i alhora divertida, perquè qui coneix l'autor i el seu fi i intel·ligent sentit de l'humor, l'estil de narrar i com li agrada jugar amb les paraules, i les diverses modulacions del llenguatge que fa servir, segons la comarca originària dels personatges, ja sap que ens podem topar en qualsevol diàleg amb les combinacions de sons més divertides. El text s'ha escrit amb l'ànim distès per fer passar una bona estona amb el diàleg continu i l'amistat, a tota prova, d'un grup de vells i velles jubilats, que abandonen les respectives cases i s'aixopluguen al soterrani de la d'un d'ells, per autoprotegir-se de les agressions de grups organitzats de joves que es dediquen a assaltar vivendes i a atacar i foragitar-ne els propietaris o inquilins.

Aquesta tercera novel·la de ciència-ficció que tanca el cicle narratiu costaner de Munné-Jordà, a Vilanova i la Geltrú, ve a ser un cant a l'amistat i la companyonia en les circumstàncies més adverses, jugant amb el concepte de l'etern retorn, amb uns salts en el temps que fan espantar les pedres.

***Poso el comptaquilòmetres a zero* narra, segons ens anuncia el text de la contracoberta, "les conseqüències d'una descoberta en un petit asteroide del nostre sistema solar, l'any 2002, quan en un futur proper un dels centres d'estudi de la troballa serà justament l'instal·lat a Vilanova i la Geltrú, i això alterarà una història col·lectiva d'amistat". L'autor se serveix d'uns quants personatges sense nom, descrits només amb un qualificatiu distintiu que el diferencia dels altres: el barbut, el vell alt, el vell prim, la noia, la vella dels cabells llargs, la vella dels cabells curts, la vella prima, la vella més baixa. A mesura que la narració avança l'autor va sintetitzant**

aquests noms, que acaben sent: l'alt, el prim, el barbut, la baixa, el ros (jove en uns moments, vell en d'altres, segons el salt d'espai i temps, com tots els altres personatges). En van apareixent de nous al llarg de la novel·la, pocs, però, els necessaris per al control de la narració.

El nucli central d'amics d'edats provectes es manté sempre unit, fins al moment que, per força major, per intentar salvar la vida en un món de malson, es veuen impel·lits a sobreviure com poden, per culpa d'una explosió de matèria fosca, que procedent de l'asteroide Eros (on havia arribat la nau espacial "Near-Shoemaker") s'havia dipositat, entre d'altres llocs, per al seu estudi, en el centre instal·lat a Vilanova i la Geltrú, a l'edifici de la Paperera, a tocar del soterrani on vivien els vells jubilats, als quals l'explosió traurà de casa, i a partir de llavors comença la veritable epopeia, sense interrompre mai la conversa inacabable (un dels encants de la novel·la), trasbalsats totalment quan perden de vista, no solament la noia, un dels seus punts de referència en l'espai i el temps, en l'intent de retorn al punt d'origen, sinó també "l'home del llibre", un altre punt d'avís de la situació de l'espai i el temps per a la retrobada amb les seves coordenades existencials.

Cadascun dels personatges té el seu paper: el barbut és l'erudit amb incontinència verbal, que sempre ho explica tot; però entre ells també hi ha l'observador, intuïtiu, que és el que "veu" en la llunyania l'home amb el llibre a les mans que fa de guia, en la distància en la seva intempèrie, a aquell grup de vells agafats l'un a l'altre, per no perdre's. És preciosa la imatge d'aquest grumoll humà d'amics a la deriva. Quan llegia aquesta novel·la no podia evitar evocar-ne una altra sobre l'amistat, que narra un passeig pel Tàmesi de tres amics i un gos, *Tres homes dins d'una barca* de Jerome K. Jerome.

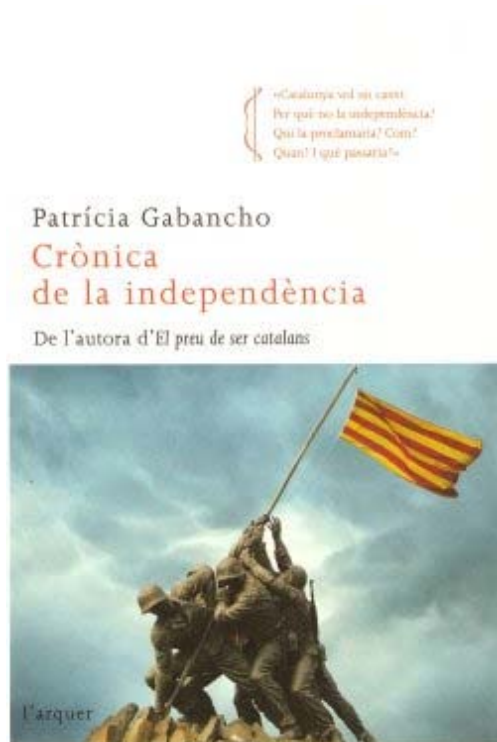
És preciós l'acabament del llibre. No el vull avançar, però recomano la lectura d'aquest interessant llibre, per la informació que dóna sobre l'anomenada matèria fosca de l'univers, la matèria invisible als ulls humans, i sobre la "confusió d'espais i de temps oposats i simultanis". Un dels personatges, el prim, diu a les últimes pàgines del llibre: "Tot el teu temps s'arronsa a mesura que acumules anys. I nosaltres hem viscut mil·lennis. Jo ara sóc contemporani de la Cram de Darró, i de la Truu de la Geltrú." I d'aquesta manera es recorda al lector l'existència de la Cram, de *L'única mort*. També s'ha d'agrair la inclusió a l'acabament del llibre d'un mapa (actualitzat l'any 2007) del fons del mar vilanoví, i d'un altre mapa que detalla el pla del torrent de la Pastera, perquè el lector pugui seguir fil per randa el plànol de Vilanova on passen els fets que es narren. I un altre agraïment als impressors pel tipus de tipografia emprada "per millorar la comprensió de la lectura i reduir el cansament de la vista".

Rosa Fabregat

Crònica de la independència

de Patrícia Gabancho

"L'arquer", Columna Edicions, Barcelona, febrer 2009.

Patrícia Gabancho (Buenos Aires, 1952) viu a Barcelona des de 1974, i d'ençà de 1981 ha publicat una quinzena de llibres, força dels quals per a suscitar debat o reflexió sobre temes referits a Barcelona o a Catalunya.

Al pròleg de *Crònica de la independència* l'autora qualifica el llibre de "ficció periodística" i "periodisme-ficció", i insisteix que "és periodisme, no pas novel·la". De tota manera, no hem tingut cap escrúpol a llegir-lo com una novel·la d'aquest apartat de la ciència-ficció que és la política-ficció, de la mateixa manera que l'útil base de dades "Qui és qui" de la Institució de les Lletres Catalanes la classifica dins l'apartat de narració.

Al llibre, se suposa que el maig de 2010, després de la sèrie d'atzagaiades a què el govern de l'Estat espanyol ha sotmès l'Estatut de Catalunya i el poble català (aquestes sí que són de veritat), el Parlament de Catalunya proclama unilateralment la independència. Trenta anys després, un estudiant català resident al Canadà visita Barcelona i bàsicament fa una feina d'hemeroteca revisant articles publicats al moment de l'emancipació (carpeta 1, La independència) i s'entrevista amb diversos càrrecs polítics del govern català i de l'administració (carpeta 2, La construcció; l'epíleg el podem considerar part d'aquesta carpeta).

Pel plantejament i per la forma, els lectors de ciència-ficció catalans segurament que hi sentiran un ressò de *L'illa del gran experiment* d'Onofre Parés (1929), subtitulada "Reportatges de l'any 2000", una novel·la que no necessàriament Patrícia Gabancho deu haver llegit. Vull dir que l'obra també és feta exclusivament dels informes periodístics del visitant de la realitat futura, aquí més rigorosament en forma de plec de reports, com era el cas de *Perquè ha mort una noia* (1976) de Manuel de Pedrolo, novel·la també construïda amb la juxtaposició de documents, sense intervenció de cap narrador.

El tema, no cal dir-ho, és engrescador i apassionant, i per una vegada ens fa desitjar contradir aquella definició de la ciència-ficció que expressa que no és la funció del gènere predir el futur: aquí sí que voldríem que Patrícia Gabancho l'encertés, amb la seva anàlisi tan detallada i afinada. Un cop dit això, i després de deixar clars l'agraïment i l'admiració per l'autora i la seva obra, pel que fa a la impressió de lectors direm que ens ha fet gaudir especialment la primera part (la carpeta 1), sobretot pels pastitxos literaris amb què Gabancho imita l'estil d'autors com, entre d'altres, Vicenç Villatoro, Xavier Bosch, DescLOT o Quim Monzó, en suposats articles a propòsit de la proclamació d'independència. La segona part, amb les entrevistes als diversos consellers i altres càrrecs, resulta més monòtona. No discutirem que pot ser aquest el propòsit de l'autora, ni discutirem el contingut dels informes, però fa l'efecte d'una redacció més precipitada, i fins i tot amb alguna possible inadvertència (Xina no vol dir "la meitat del món", sinó el país del mig; el Barça no duu el nom de la Unesco, sinó el de la Unicef) que fem notar sense cap ànim de crítica ni de demèrit, i que fóra fàcil d'esmenar en les previsibles i desitjables futures reedicions, producte de l'èxit que voldríem per a l'obra.

AMJ

Contes d'un filòsof

Contes de glòria i d'infern

de Diego Ruiz

"Biblioteca de tots colors", 3, Cossetània edicions, Valls, gener 2009.

Per a saber on volem anar és imprescindible

saber d'on venim. Aquest és el valor que té anar tornant a posar en circulació vells textos que en força casos havien quedat massa ignorats. Fa un parell de butlletins saludàvem la reedició d'alguns contes d'Àngel Ferran, i ara ho fem amb goig davant la bona edició dels contes del pintoresc Diego Ruiz que s'ha publicat a cura d'Andreu Gabriel i amb un documentat i extens pròleg de Lurdes Malgrat.

Com remarca la prologuista, el metge psiquiatre, narrador i assagista Diego Ruiz, nascut a Màlaga el 1881 i mort a l'exili, a Tolosa de Llenguadoc, el 1959, "segueix la tradició literària que arrenca de Maupassant, Edgar Allan Poe, d'Annunzio, Carducci", però en Ruiz "el tractament del gènere fantàstic s'enriqueix amb l'ambigüitat que introdueix l'autor en aplicar-hi l'explicació racional o científica". Efectivament, Diego Ruiz, científic materialista i menjacapellans modernista, intenta donar una explicació racionalista a diversos fenòmens fantàstics o religiosos.

Al primer llibre, *Contes d'un filòsof*, en què ja des del títol es vol desmarcar dels narradors habituals, ja el primer conte, "La veu de Madame Ricard", el planteja com una narració clàssica de fantasmes: una cop morta Madame Ricard, la veïna sent la seva veu que la crida pel canó de la xemeneia, però l'autor explica "científicament" el fenomen, tot i que, és clar, als lectors se'ns crea una nova inquietud davant la possibilitat que el seu esperit hagi pogut animar les coses que posseïa. També "L'ànima d'un vaixell" explica científicament, per les lleis de la física, un fet meravellós. "El boig Macbeth sacerdot", que descriu l'obsessió d'un fanàtic religiós, és potser un dels contes que més s'acostarien a la ciència-ficció, en plantejar la destrucció de la humanitat damunt la Terra. O "72, carrer d'Entenza", amb la destrucció d'una casa italiana mitjançant poders paranormals, una mica dins la línia del Pedrolo de "Transformació de la ciutat", com també fóra al límit de la paranormalitat "Una agonia al Cimone", mentre que "Una resurrecció a París" o "Com em vaig quedar cec" entrarien més dins el camp de l'experimentació científica.

Al segon llibre, *Contes de glòria i d'infern*, també trobem contes sobre ciència, com és el cas del relat "El suïcidi de Miss Manry", sobre l'evolució diversa de la ciència i la poesia; "Praga daurada", amb la descripció "científica" d'un procés espiritual, com "Lassa" ho vol ser en la relació entre els somnis i la realitat. Dels contes de tema bíblic, hem de tenir en compte "Una nit a Palestina", amb un viatge en el temps amb el recurs del somni, o "Jesús fou Satan", "La filla del Crist" i "L'enuig del Messies contra el Pare Etern", en què les aparicions sobrenaturals són explicades des del raonament lògic.

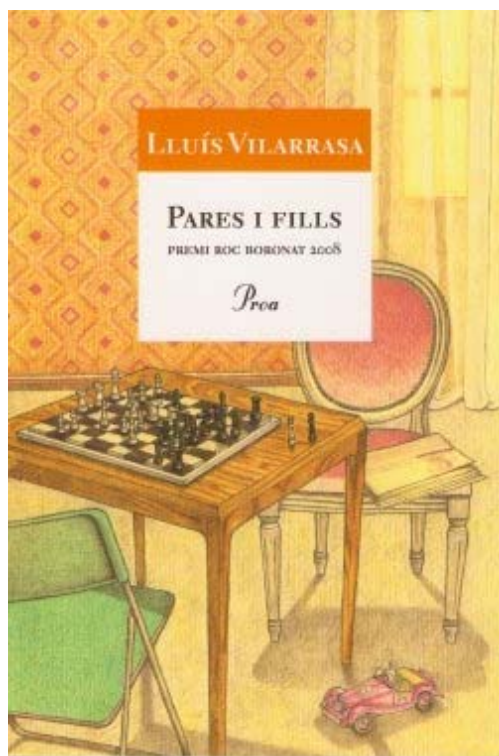
Sense cap intenció de voler esmenar la plana a ningú, al contrari, des de l'admiració i la gratitud, només voldríem afegir que quan a la completa nota 31 de la pàgina 22 del pròleg s'esmenta les edicions recents de contes de Ruiz convindria afegir-hi que Víctor Martínez-Gil al seu imprescindible *Els altres mons de la literatura catalana* va incloure-hi el relat de Ruiz "Una resurrecció a París", justament dins l'apartat "La ciència misteriosa".

AMJ

Pares i fills

de Lluís Vilarrasa

"A tot vent", 507, Edicions Proa, Barcelona, febrer 2009.

Lluís Vilarrasa (Vic, 1964) el 2006 va publicar una novel·la juvenil de ciència-ficció, *Els fugitius d'Àticus 89*, que narrava l'experiència d'uns joves estudiants que havien anat a la colònia més llunyana que tenia l'Organització, on els humans vivien la mar de bé en un planeta regit per superordinadors. Però inevitablement l'Organització feia fallida i els estudiants, abandonats, havien de fugir cap a un altre planeta. Amb aquella novel·la Vilarrasa va guanyar el XXV premi Guillem Cifre de Colònia. Ara, amb un llibre de relats, ha guanyat el Roc Boronat 2008.

Si *Els fugitius d'Àticus 89* era, i ara és esmentada a la solapa, una "novel·la juvenil de ciència-ficció", al recull *Pares i fills*, com diu la contracoberta, hi ha "relats que freqüen l'espai oníric i de ciència-ficció". Efectivament, dels set relats, tres no

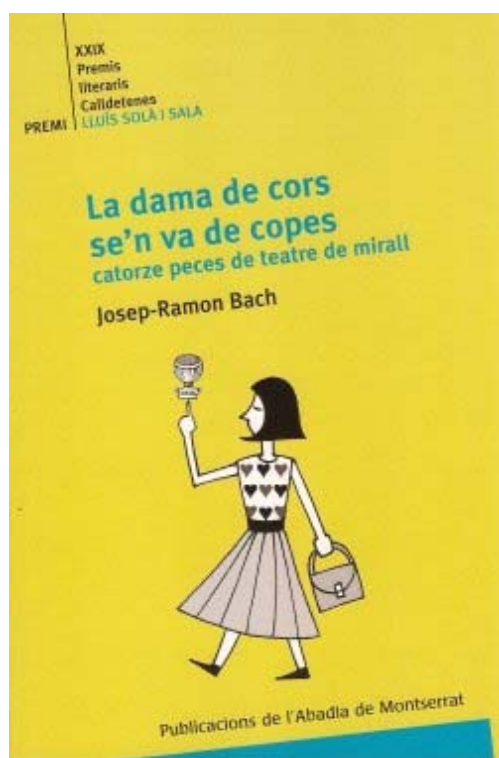
dubtaríem a incloure'ls en qualsevol antologia del gènere. Són "L'alliberament", amb un ambient que pot fer pensar en algun dels paisatges inquietants dels germans Strugatski, dins un àmbit irreal que també ens remet als malsons de Kafka i, també, a alguna al·lucinació de Rousseau "le Douanier"; "Una hora a casa", amb una empresa que per un import considerable et permet usar la seva màquina del temps per a viure una hora en el passat, i "Desco", dins la línia de la ciència-ficció sociològica de Bradbury, amb un noi que llegeix, acorralat dins una societat futurista que ho considera una anormalitat.

En resum, tres bons relats (ep, que ningú no negligi els altres quatre, del gènere realista, sobretot el colpidor "Catherine Tassin") de la línia més clàssica de la ciència-ficció de tots els temps.

AMJ

La dama de cors se'n va de copes de Josep-Ramon Bach

"Premis literaris Calldetenes", 5, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, abril 2009.

Josep-Ramon Bach (Sabadell, 1946) es va donar a conèixer com a poeta (1972) i home de teatre (1980) i posteriorment com a narrador, però no és fins al segle present (2004) que ha començat a publicar teatre. L'any passat va publicar *Diàlegs morals sobre la felicitat*, subtitulat "catorze peces de teatre de mirall", llibre que havia estat guardonat amb el premi Recull de 2007.

El llibre que comentem, que ha estat guardonat als premis de Calldetenes, també se subtitula de la mateixa manera, i per tant són catorze peces més del particular teatre de butxaca de l'autor. Són peces breus, sovint al límit del somni i la fantasia, amb pocs personatges i poca trama,

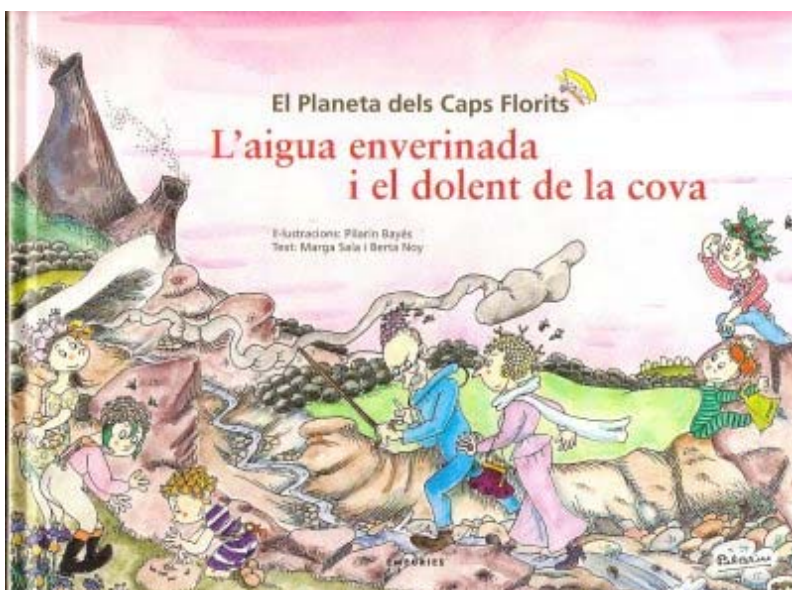
però totes amb una característica comuna: el públic és caracteritzat com un personatge més i, abans de començar, una veu "en off" li fa alguna recomanació de comportament.

De les peces que més ens interessien en aquest butlletí, esmentem "Sabates noves", diàleg entre un tigre evolucionat a domador i un home ensalvatgit, amb un públic "Si pot ser, defensor de les bèsties"; "Planeta mirall", diàleg entre un astronauta metàl·lic tripulant d'una nau que s'acaba d'estavellar i un pagès autòcton, amb un públic "Si pot ser, gent de camp", i "Bar Miracle", diàleg entre la cambrera i un client que demana l'entrepà de la felicitat, i amb intervenció d'una "veu en off, probablement d'un àngel", amb un públic "Si pot ser, que sigui amant dels miracles i seguidor dels misteris. I sobretot, que aplaudeixi amb ganes al final de l'obra".

AMJ

El planeta dels Caps Florits. L'aigua enverinada i el dolent de la cova de Marga Sala i Berta Noy, il·lustracions de Pilarín Bayés

"La Lluna de paper", Editorial Empúries, Barcelona, abril 2009.

La coberta del llibre ho anuncia per aquest ordre: "Il·lustracions: Pilarín Bayés; text: Marga Sala i Berta Noy." I certament el llibre és un vistós àlbum il·lustrat, amb un text lineal a partir que l'avi Moix veu que se li panseixen les plantes de l'hort i ressegueix el fil de l'aigua amb què les rega fins a trobar el culpable de la contaminació. L'any passat ja en va sortir un

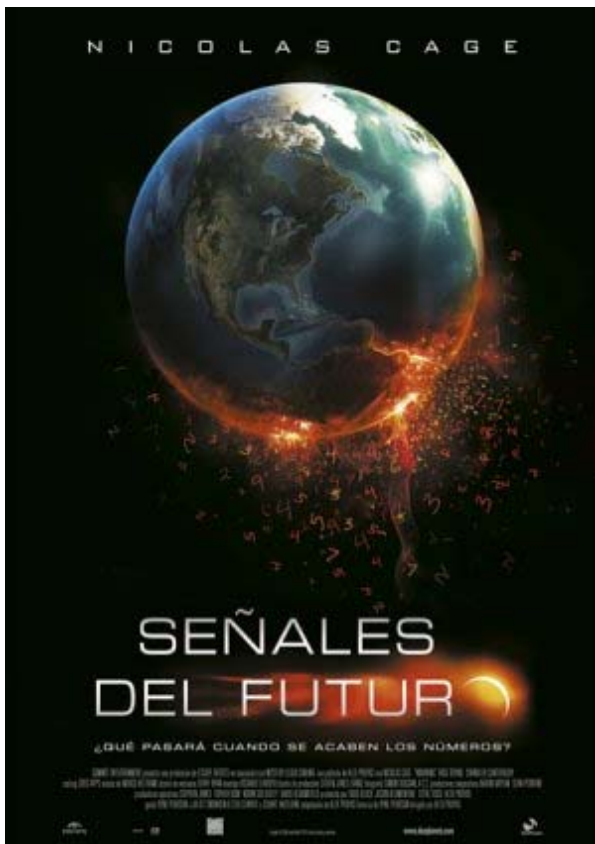
primer volum: *El planeta dels Caps Florits. Els lliris vermells de l'àvia Tilín*, i en tots

dos casos el llibre es complementa amb una "guia didàctica" adreçada a fer que els petits lectors hi aprenguin "valors i actituds positives".

En tot cas, si el ressenyem és perquè aquestes lliçons són situades en un planeta "perdut en la immensitat de les galàxies" i sobretot per fer un reconeixement a la veterana il·lustradora Pilarín Bayés, que ha il·lustrat tot tipus d'històries adreçades als lectors menuts, des de la prehistòria, i que sempre que n'ha tingut l'ocasió hi ha introduït algun astronauta. Ara en aquests àlbums apaisats gairebé totes les seves il·lustracions són panoràmiques a doble plana (escenes de cinquanta-vuit centímetres d'amplada) fetes amb el seu inconfusible estil ingenu i detallista alhora, i així ens podem divertir descobrint la gran quantitat de ginyes voladores que ronden pel cel del planeta, o que les lectures del dolent són les obres dels doctors Frankenstein i Jekyll.

AMJ

CINEMA

Señales del futuro d'Alex Proyas

El director Alex Proyas, que recordem pel·lícula de ciència-ficció clàssica, *K* nosaltres com *Señales del futuro*. El film 1950, en una escola on es proposa als alumnes que serà el futur. Aquests papers quedaran durant cinquanta anys, i que s'anomena "càpsula del temps".

Una alumna, Lucinda, una nena solitària, veu estranyes i sorolls de fons sense cap sentit. Els números aparentment sense sentit. No té cap sentit, quan la mestra li recull el paper d'acabar d'escriure la resta de números, com si fos una porta d'una habitació de l'escola.

L'acció fa un salt de cinquanta anys i passa ja al temps actual, l'any 2008. L'escola és una "càpsula del temps". A l'escola hi va un nen, Caleb, el pare del qual, John Ko

d'astronomia del MIT, que ha quedat vidu recentment.

S'obre l'urna, i es reparteix els documents entre els antics alumnes, i, si no hi són, als nous. A Caleb li toca l'estrany paper ple de números de Lucinda. Queda decebut, ja que la resta de papers dibuixen mons plens d'avions i naus espacials simpàtics i innocents a la llum de la situació actual, mentre que ell té un paper incompreensible.

El pare, John, trist i angoixat per la recent pèrdua, beu whisky en quantitats importants per oblidar la seva situació. Per casualitat mira el document de Lucinda i el seu esperit científic fa que intenti trobar-hi algun sentit. I n'hi troba. I la cosa que hi veu li fa trontollar tots els seus principis i tota la seva formació científica.

La pel·lícula descriu una història d'una família, amb una vocació de realitat. Els personatges són gent normal, amb situacions i problemes del dia a dia, si bé d'alt nivell científic, com a professors del MIT. Res a veure amb films com *La guerra de les galàxies* i similars, o, fins i tot, *La guerra dels mons* o *Ultimátum a la Tierra*, versions estrenades no fa gaire.

És inquietant, i t'enganxa a la cadira, sense deixar-te plantejar que allò no pot ser, i que allò que s'explica es passa de rosca. Tot i la impossibilitat real del relat, l'espectador no ho veu així. Al final, l'espectador s'ha de quedar uns minuts a la cadira abans de reaccionar i pensar que la pel·lícula s'ha acabat. I això que és llarga, més de dues hores. Però passen sense adonar-te'n.

El guió, però, planteja dos temes clàssics en ciència-ficció, com és l'endevinació del futur i les civilitzacions extraterrestres. Ho barreja d'una manera justeta, sense excedir-se descrivint coses incompreensibles, intentant aproximar-se a la nostra realitat diària. És clar, però, que no ens aclareix, o ho fa molt de passada, com es poden explicar científicament els seus plantejaments, cosa d'altra banda no possible.

La pel·lícula està farcida d'efectes especials impactants i crus, que colpeixen pel seu realisme. No sé com ho fan, però s'ha arribat a un nivell de realisme difícil de superar. Vegeu per exemple un moment del film en què surt el tros de carrer Broadway dels cinemes i teatres (cruïlla amb el carrer 43 i següents), ple de lluminàries, i que moments abans d'un esdeveniment desastrós s'apaga totalment.

En definitiva, tot i que barreja conceptes de ciència-ficció diferents, el film s'aguanta per la seriositat i les ganes de versemblança, per altra banda impossible.

Comença bé (segurament se'n podria treure més suc), continua amb una història mig *thriller* mig problemes de família, per a tornar a agafar nivell a la part final amb l'altre tema clàssic de la ciència-ficció.

La meva valoració: 6-7 sobre 10.

Jordi Dòria

CÒMIC

Batman a Ba

El cavaller d

de Mark Waid i Diego Olr

Planeta DeAgostini, Barcelona, m

Sembla que l'operació de promoció càrrec de Woody Allen ha creat esco d'un nou àlbum protagonitzat per E Còmic, el 29 de maig: "Batman a B l'editorial ja ha difós a tort i a dret la L'interior, però, és dibuixat per Dieg d'afegir-se a la llarga sèrie de dibuix vida al personatge que, possiblemen còmic.

El llibre és, clarament, un mitjà de pro constatar que en lloc de les quaranta-vuit pàgines habituals en un àlbum, la històrie deu pàgines extres, que inclouen una introducció de l'alcalde de la ciutat. Tampò euros, molt més baix del que acostumen a tenir la resta de volums de còmic. Tot a adequadament un quadern dels que publica periòdicament aquesta editorial per p número de Batman va ser publicat per Detective Comics el maig de 1939, escrit per

llarga durada i les especials condicions que regeixen als Estats Units sobre drets d'autor han fet que molts dels grans dibuixants de còmic s'hagin ocupat temporalment d'aquest personatge. No és gens sorprenent veure'n episodis signats per Frank Robbins, Carmine Infantino, Joe Staton, Frank Miller, Neal Adams, Allan Moore o Jim Lee.

La història escrita per Finger ens explicava que Bruce Wayne, un noi jove i milionari, de petit, va haver d'assistir impotent a l'assassinat dels seus pares. Sembla lògic doncs que a partir d'aquest fet posi tota la seva fortuna al servei de la lluita contra el crim. Com que, a diferència de Superman, Spiderman i tants d'altres, ell no disposa de poders especials, ho compensa fent servir una tecnologia avançada. Els diferents estris de la seva invenció muntats en el soterrani secret de casa seva amb l'inestimable ajut del seu fidel majordom li permetran actuar com un superheroi més. La seva acció a la cacera de criminals té lloc, quasi sempre, de nit, cosa que li ha adjudicat malnoms com ara els de "senyor de l'obscuritat", "el cavaller fosc" o "el cavaller de la nit". Aquests noms, però, a la llarga, el traumatitzen i acaben configurant-li una personalitat turmentada, paranoica, tenebrosa i una mica sinistra. Característiques poc freqüents en un personatge protagonista. Si hi afegim una llarga galeria de "dolents" tan sorprenents com indestructibles -The Pinguin, The Catwoman, The Joker, The Scarecrow- no és gens estrany l'èxit de públic obtingut. Èxit que, com acostuma a ser normal a l'Amèrica del Nord, es veu reflectit i compensat per una aparició a la gran pantalla. Cal reconèixer que es tracta d'un personatge molt més complicat o complex que els superherois abans esmentats, que acostumen a tenir un encefalograma pla. Potser per això és per primer cop un pseudoheroi molt més humà.

Llàstima que aquesta operació de màrqueting ha "tapat" la sortida d'una autèntica joia, *Betelgeuse*, un llibre que recull els cinc àlbums de la sèrie continuadora d'*Aldebaran*. En el proper butlletí en parlarem, però si la veieu, compreu-la.

Toni Segarra

TECNOCIÈNCIA EN FICCIÓ

Filippo Tommaso Marinetti (1876-1944), l'escriptor avantguardista que va inaugurar el Futurisme, tenia passió per les màquines de tren, els avions i els automòbils. El punt quart del seu famós manifest diu que "No tenim inconvenient a declarar que l'esplendor del món s'ha enriquit amb una nova bellesa: la de la velocitat". En una ocasió va dedicar al seu cotxe un poema que comença així:

El meu Pegàs

**Déu vehement d'una raça d'acer,
automòbil ebri d'espai,
que trepitges l'angoixa i estrident la mossegues!**

**Oh! formidable monstre japonès amb ulls de
forja,
nodrit de flama i d'olis minerals,
afamat d'horitzons i proes siderals,
jo allibero el teu cor d'estossecs diabòlics
i els teus gegants pneumàtics, amb la dansa
que segueixes per les blanques rutes del món.**

**Ja les brides metàl·liques no estiro... Tu
t'aboques
embriagat, vers l'Infinit que t'allibera...!
A l'udolar de la teva veu...
heus aquí que el Sol ponent va imitant
el teu caminar veloç, accelerant la seva
palpitació
sanguinolent arran de l'horizó...**

Diu la llegenda que el manifest futurista se li va acudir quan es va clavar una bona patxada una matinada de la tardor de 1908. Conduïa embriac el seu automòbil, va desviar-se al voral per no atropellar uns ciclistes, ell va sortir disparat i, com es diu habitualment, va tornar a néixer.

Basada en l'accident de Marinetti, l'artista italià Luca Buvoli ha fet fa poc una escultura que mostra el vol de l'automòbil abans d'encastar-se al voral. L'obra explora els mites de la masculinitat i la velocitat associats al Futurisme.

Jordi Font-Agustí

JOCS

"Rogue Trooper"

Nu Earth és un planeta on es desenvolupa una guerra perpètua entre el Nord i el Sud. La utilització de tota mena d'armes biològiques i químiques n'ha deixat la superfície enverinada, i les tropes dels dos bàndols han de viure en ciutats tancades, lluitant amb vestits protectors.

La darrera esperança del Sud son els G.I. ("Genetic Infantryman", Infanteria Genètica), soldats modificats genèticament, de color blau, capaços de suportar la pol·luïda atmosfera, i amb capacitats superiors. A més, quan estan a punt de morir, poden descarregar la seva personalitat en un bioxip, i així es pot traspasar a un altre cos.

Però hi ha un General traïdor que treballa per al Nord, i prepara una trampa per a destruir els G.I. Tot funciona com cal i els G.I. són massacrats..., tots menys en Rogue.

En Rogue descobreix que hi ha un traïdor, i inicia un viatge per tot Nu Earth, per venjar-se. L'acompanyen els bioxips dels seus tres camarades caiguts en combat: Gunnar (acoblat al rifle d'en Rogue, mentre no trobi un cos, ja que per si sol el bioxip es descarrega), Bagman (a la seva motxilla) i Helm (al seu cap). Aquests bioxips també doten d'habilitats especials el dispositiu on són.

"Rogue Trooper" es un famós còmic que es va començar a publicar a la revista britànica "2000 AD" l'any 1981, i és obra de Gerry Finley-Day i Dave Gibbons.

Ara per fi podem posar-nos a la pell d'en Rogue en el seu viatge per Nu Earth a la recerca del traïdor, en el nou joc de la consola Wii.

Els controls són bàsicament: comandament Wii per a apuntar (directament a la pantalla), disparar, i moure inventari, i Nunchaku per a moure's i llançar granades. En apuntar s'ha d'anar amb compte, perquè és molt fàcil que perdís la perspectiva. També pots fer servir una mira de franc tirador, per a abatre enemics a distància. En Rogue també es pot aprofitar dels objectes que es trobi per l'escenari per cobrir-se dels enemics (el famós mode cobertura, que va posar de moda "Gears of War").

Al principi del joc vas recollint els bioxips dels teus companys caiguts, que permeten fer servir habilitats especials: Gunnar permet posar un silenciador al rifle, i també pots programar-lo perquè dispari autònomament als enemics, mentre

tu busques un altre lloc per on atacar-los. Bagman permet recollir ferralla (tant la que trobis pel camí com la de soldats caiguts), amb la qual pots fabricar noves armes (a mesura que en trobes els plànols) o reposar munició i farmacioles per a curar-se. Helm permet crear hologrames per despistar els enemics, i rebentar sistemes informàtics.

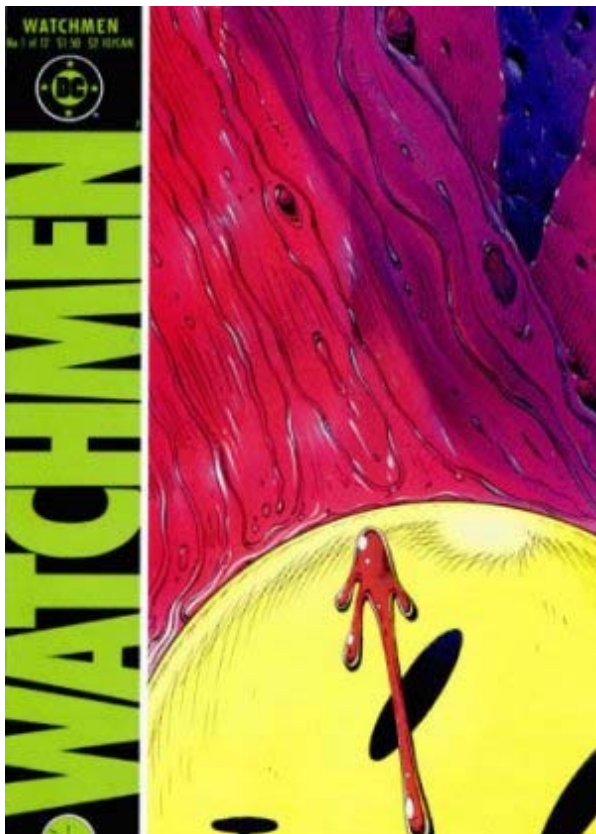
Els gràfics estan força bé (per a ser una Wii) i permeten una correcta immersió en l'univers "Rogue Trooper".

És recomanable per a tots els fans dels jocs d'acció, tant si coneixen el còmic original com si no.

Isidor Bernabé

OPINIÓ

“Watchmen”: l’adaptació impossible?

A hores d'ara a qui no hagi vist la pel·lícula *Watchmen*, que adapta l'obra homònima creada per Alan Moore i Dave Gibbons, li recomanaria que arranqués a córrer cap al cinema, perquè probablement encara en podrà trobar alguna projecció de matinada; sempre amb el benentès, però, que primer s'hagi llegit el còmic original (Edició Absolute, Columna i Planeta DeAgostini, 2007). No és qüestió de simple comparació, no és tampoc una recomanació gratuïta: la pel·lícula és una bona adaptació d'una obra que, pels seus matisos, per les seves diverses capes de lectura, és pràcticament impossible d'adaptar en tota la seva esplendor a la gran pantalla.

Tanmateix, ja hi va haver en el passat alguns intents de traspasar les vinyetes dels dotze números originals del còmic a imatge en moviment, però la seva dificultat va fer tirar enrere alguns directors (per exemple, Terry Gilliam). Finalment ha estat el visionari Zack Snyder —un adjectiu que se li ha atorgat quasi unànimement després de realitzar la també adaptació del còmic *300*— qui s'ha atrevit amb *Watchmen*. Òbviament una versió cinematogràfica és una visió personal d'un equip de professionals —encapçalat pel director i el guionista— que sempre serà diferent de l'original en major o menor manera, bàsicament perquè s'està emprant un llenguatge diferent a l'hora de transmetre una història al receptor.

Seria molt difícil analitzar el còmic en aquestes breus línies, altres ja s'han ocupat d'aprofundir en el que representa *Watchmen* (al butlletí núm. 8 ho feia Sebastià Roig; vegeu també l'assaig *W de Watchmen* de Rafael Marín). Allí hi trobarem mil i una respostes a les lectures del còmic, de com es creà a com evolucionà fins a ser una de les cent millors novel·les —a seques, sense l'apel·latiu de “gràfica”— de tots els temps segons la crítica dels EUA. Però sí que potser cal fer-ne una breu sinopsi: *Watchmen* és un còmic crepuscular sobre el món dels superherois, però també és una intensa reflexió sobre la por de la guerra nuclear i una especulació en clau d'ucronia sobre el nostre món. De fet, els esdeveniments ocorren en un món alternatiu al nostre, en uns anys 1980 en què la incertesa de la política entre els dos blocs dominants (EUA i URSS) està a punt de fer esclatar la tercera guerra mundial. Aquest és l'escenari perquè un grup d'enmascarats retirats i un ésser amb els poders d'un deu protagonitzin una de les històries més profundes i alhora més esfereïdores que s'han escrit mai.

L'adaptació cinematogràfica de *Watchmen* és bona, però no arriba a transmetre el munt de sensacions que ens aportava l'original. És lògic: Tot i que el 80 o el 90% del film trasllada quasi copiant vinyeta a vinyeta el dibuix i el guió de Gibbons i

Moore respectivament, es deixa a la recambra totes les capes d'informació que hi havia al còmic. Hom, després de veure la pel·lícula, descobreix que les escenes són les mateixes que al còmic i que la idea general es compleix perfectament, però sempre et queda un deix d'estar veient una història simple... quan en realitat hi ha molt més d'amagat a l'obra original.

Watchmen només ha omès alguns aspectes difícilment digeribles en una pel·lícula (com la història del còmic dels pirates que apareixia a l'obra original). És clar que això no és ben bé cert, perquè al DVD definitiu s'inclourà un curtmetratge sobre aquesta història paral·lela —realitzada en animació— i a més diuen que s'hi afegiran fins a quaranta-cinc minuts més de film en la versió estesa..., o sigui, que passarem a tenir una pel·lícula de tres hores i mitja més o menys i en què segur que hi haurà més detalls que la faran encara més fidel a l'obra original.

Però, m'ha agradat? Sí, sense dubte. El que passa és que hom sabia sempre què passaria a continuació, i per tant poques sorpreses hi ha hagut... Potser per això el film no m'ha sorprès significativament, tot i reconèixer-li la bona intenció. Òbviament hi ha alguns aspectes millorables: tot i que el director ha respectat la fita que es marcava el guió original i que sembla més lògic seguir els passos que ha fet el guionista de la pel·lícula perquè la gent entengui millor els terribles fets amb què conclou l'obra, al meu entendre la manera com Moore i Gibbons van resoldre el capítol final em sembla sublim pel sentit més romàntic (i no parlo d'amor, sinó més aviat d'exaltació), de la vena més artística (recordem que la literatura, la pintura, en definitiva la creativitat, són les formes d'expressió que ajuden a forjar una arma de destrucció massiva... física i psíquica).

Tot i això, respecto la decisió de modificar el guió original i també el fet de treure'n parts que no encaixarien correctament en un guió cinematogràfic (el recurrent tema dels pirates, per exemple). El mateix que va fer Peter Jackson a *El Senyor dels anells* suprimint en Tom Bombadil. En definitiva, hi he trobat a faltar les múltiples lectures que oferia el còmic, i que a la pantalla es queden en una de sola. Però, com diu el títol d'aquesta reflexió..., l'adaptació total és impossible.

Deia al començament que qui no hagi vist *Watchmen* que corri a veure-la, però afegiré que a hores d'ara qui no hagi llegit *Watchmen* no té perdó: Que se'l compri ja!

Eloi Puig

RELAT

Primavera

Dijous 2 d'abril

Estic asseguda davant del finestral d'una primavera esplèndida, mentre el robot va traient la pols de tots els racons amb el seu rum-rum simpàtic.

De les tres primaveres, és a dir, la primavera incipient, la primavera veritable i la primavera exuberant, jo prefereixo, sense cap mena de dubte, aquesta d'ara, la primavera veritable.

La primavera incipient comença al febrer, amb les primeres flors -els lliris de neu-, amb el verd que apunta; tot plegat són signes de ressorgiment i t'adones que l'hivern ja claudica. La primavera veritable és la de l'abril, amb tot un luxe d'ocells: cucuts, oriols, rossinyols..., amb flors a dojo als prats de davant de casa, violes, dents de lleó, prímules, caltes, buixols. Amb els arbres vessant de brots tendres, de borrons, de fulletes minúscules d'un verd molt suau. Amb els cirerers i les pomeres com punts cotonosos sobre el paisatge.

I finalment arriba la primavera exuberant, la luxuriosa, que converteix el paisatge en un no sé què d'antillà, una verdor quasi tropical. Llavors, el verd és omnipresent, fins i tot agressiu. Prats, boscos, jardins i conreus esclaten amb una brillantor tan opressiva que fa desitjar el declivi que portarà l'estiu.

Divendres 3 d'abril

Aquest matí, un succés extraordinari ha sacsejat aquesta primavera veritable, i em temo que, a partir d'ara, la primavera ja no serà com abans. El fet ha commogut la comarca. Per trobar un fenomen semblant cal remuntar-se a les èpoques de la foscor medieval de les llegendes, quan a Martorell, i en altres contrades de la Catalunya romànica, van aparèixer, de la nit al dia, uns alterosos ponts de pedra que creuaven rius i rieres.

La diferència és que, abans, la superstició popular atribuïa aquestes construccions a l'obra del diable, i ara, a l'època de les llums i la ciència, ho

atribuïm, amb més rigor, a l'acció qui sap si benèvola o malèvola dels extraterrestres. Quin terrestre podria gosar embrancar-se en una obra similar?

Bé, sense més circumloquis em remeto als fets. Aquesta matinada ha aparegut enmig de la vall un viaducte monstruós. Sortit de les entranyes de la muntanya per un forat negre, una gola de llop, el viaducte aterra espectacular a l'altra banda del riu. I dic monstruós, perquè ho és per la mida i les proporcions, mai no vistes per aquí. És, talment, un insecte gegantí de múltiples potes que senyoreja el paisatge i és visible des de tot arreu.

Un primer automobilista atrevit ha gosat entrar pel forat, i ha sortit a la comarca veïna. Es veu que ara, oh meravella!, s'hi arriba travessant forats i més forats entre muntanyes. Túnel i viaductes nous de trinca. Tot això ha contat l'automobilista, entre admirat i astorat, en tornar de l'expedició a la comarca veïna.

A migdia, han fet acte de presència a la vall les màximes autoritats del país. Aquests mai no es perden res. Venien a inaugurar la monumental obra alienígena. Han arribat ben ufanosos i, amb ells, com un gosset, la televisió, la nostra. No solament han inaugurat forat i viaducte, sinó que n'han fet uns inflamats panegírics amb paraules com "oportunitats, progrés, agermanament de comarques"...

Jo, tot i que ho tenia a prop de casa, he preferit veure-ho per la televisió -la nostra-, és clar. Al natural tot és més absurd, la televisió dona als fets una pàtina de credibilitat i de coherència. En cap moment, la periodista que cobria la notícia, no ha mencionat que els autors de l'obra gegantina són éssers d'un altre món. Per Internet es comenta que l'autoria és dels nostres veïns del planeta c de l'estrella HD 629.947, una estrella del tipus solar, una nana groga GV2, que es troba a uns 10 graus a l'est d'Alcor, a la constel·lació de l'Óssa Major.

Vés a saber... He llegit que la Societat catalana de ciència-ficció i fantasia ha convocat una assemblea extraordinària per parlar-ne. Es veu que un dels seus il·lustres socis té algun tipus d'informació privilegiada sobre l'esdeveniment.

Dissabte 4 d'abril

Ki Tisurayuki, poeta japonès, escrivia: "Les flors de pruna no han caigut encara. Però a la bassa ja se'n percep la imatge a l'aigua reflectida."

El poema parla de la fatalitat d'un destí previst, de la interrupció de la bellesa, i aquesta reflexió em sembla molt adient. D'això, els extraterrestres no en saben res, els manca el sentiment estètic que comporta el respecte per la natura.

Però en vista de la corrua de curiosos motoritzats que han vingut avui a veure el prodigi -les cues a les tranquil·les carreteres comarcals són quilomètriques-, i escoltant els discursos exaltats dels nostres prohoms de la cosa pública, em pregunto si aquesta manca de sensibilitat és atribuïble només als extraterrestres.

Montserrat Galícia

Recordeu que el número 17, corresponent a juliol-agost, estarà a la xarxa a començament de juliol.